

Opšti krizni plan za upravljanje kriznim situacijama u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje

Opšti krizni plan je objavljen u "Službenom listu CG", br. 87/2026 od 24.6.2026. godine.

1. UVOD

Krizna situacija u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje je stanje kada hrana ili hrana za životinje predstavlja direktan ili indirektan rizik po zdravlje ljudi, životinja ili životnu sredinu a koji nije moguće spriječiti, ukloniti ili smanjiti na prihvatljiv nivo primjenom mjera utvrđenih zakonom.

U takvoj situaciji primjenjuju se mjere utvrđene Opštim kriznim planom za upravljanje kriznim situacijama u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje ljudi (u daljem tekstu: Opšti krizni plan). U situacijama koje uključuju rizik uobičajeno se upravlja primjenom postojećih mjera ili procedura. To znači da je mali broj situacija koje se mogu smatrati kriznim situacijama, odnosno, da se krizne situacije proglašavaju samo u izuzetnim slučajevima. Krizne situacije uključuju sljedeće:

- pojavu ozbiljnog, direktnog ili indirektnog rizika za zdravlje ljudi i/ili stanje kada se radi o takvom poimanju u javnosti ili stanje kada bi se određena pojava mogla smatrati i/ili će biti prikazana takvom u javnosti;
- postoji mogućnost da se rizik proširio ili bi se mogao proširiti kroz veliki dio prehrambenog lanca;
- postoji velika vjerovatnoća da će se rizik proširiti po velikom dijelu teritorije Republike Crne Gore, susjednih država a možda i šire.

Krizne situacije vezane za hranu nastale tokom proteklih decenija u Evropi i uticaj na zdravlje potrošača kao i nesagledive privredne posljedice na nacionalnom i međunarodnom nivou razlog su za uspostavljanje efikasnog i efektivnog upravljanja i jasnom koordinacijom svih uključenih institucija u sistem bezbjednosti hrane u kriznim situacijama, počevši od centralnog do lokalnog nivoa.

Zahtjevnost definisanja "krizne situacije" vezane za bezbjednost hrane proizlazi iz činjenice da treba predvidjeti i pretpostaviti scenarije prema kojima će nadležni organi primijenjivati posebne mjere utvrđene Opštim kriznim planom.

Opšti krizni plan izrađen je u saradnji organa nadležnih za zdravlje, poljoprivredu, bezbjednost hrane i hrane za životinje, zaštitu životne sredine, odbranu i vanredne situacije.

Pri savladavanju različitih vrsta opasnosti i kriznih situacija neophodan je integrisani pristup koji uključuje blagovremenu razmjenu informacija, podataka i znanja između svih organa, institucija, ustanova i subjekata u poslovanju hranom i hranom za životinje koji mogu biti uključeni, kao i definisanje praktičnih postupaka potrebnih za poboljšavanje pripravnosti i upravljanje incidentima na nacionalnom, i po potrebi regionalnom ili međunarodnom nivou.

2. PREDMET

Opštim kriznim planom utvrđuje se postupak upravljanje kriznim situacijama u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje u skladu sa članom 34 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 59/26). Opštim kriznim planom se utvrđuju i praktični postupci potrebni za poboljšanje koordinacije, komunikacije i pripravnosti.

3. PODRUČJE PRIMJENE

Opšti krizni plan primjenjuje se na situacije koje uključuju direktan ili indirektan rizik za javno zdravlje koji proizlazi iz hrane i hrane za životinje, posebno u pogledu bilo kakve opasnosti u hrani i hrani za životinje koja je biološke, hemijske i fizičke prirode, a koju nije moguće spriječiti, ukloniti ili smanjiti na prihvatljiv nivo primjenom mjera utvrđenih zakonom niti se njima može na odgovarajući način upravljati isključivo primjenom hitnih mjera u skladu sa članom 33 Zakona o bezbjednosti hrane.

Opšti krizni plan sadrži i odgovore na specifične krizne situacije u oblasti bezbjednosti hrane date u Prilogu 1 koji je sastavni dio ovog plana. To su: vanredna događanja sa izvorima jonizujućeg zračenja i nuklearne djelatnosti, teroristički napad, rat i elementarne nepogode. Postupanja u ovim, specifičnim kriznim situacijama vrše se u skladu sa ovim planom i posebnim planovima za upravljanje u vanrednim situacijama.

4. CILJ

Ciljevi sadržani u Opštem kriznom planu su sljedeći:

- smanjenje obima i uticaja incidenata povezanih sa hranom i hranom za životinje na javno zdravlje obezbjeđivanjem pripravnosti nadležnih organa, organizacija i institucija i efikasnim upravljanjem kriznim situacijama;
- prevencija, eliminacija ili smanjenje rizika za zdravlje ljudi i/ili životinja na prihvatljiv nivo, na efektivan i brz način;

- uspostavljanje sistema kojim će se obezbijediti da se kriznom situacijom u u slučaju kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi upravlja brzo i efektivno kako bi se eliminisao ili smanjio rizik za zdravlje ljudi i/ili životinja na najmanju moguću mjeru;

- pružanje smjernica svim uključenim organima, institucijama, ustanovama i subjektima kako bi se u slučaju krizne situacije mogli preduzeti efektivne, brze i koordinisane aktivnosti i mjere; - pravovremeno i tačno informisanje javnosti.

Opštim kriznim planom će se obezbijediti efikasno upravljanje kriznim situacijama i sprovođenje propisanih mjera, brzu i koordinisanu mobilizaciju svih ljudskih i materijalnih resursa čime će se spriječiti neželjene posljedice po zdravlje ljudi i/ili zdravlje životinja preko uspostavljene mreže kriznog štaba na centralnom nivou, operativnih regionalnih timova na regionalnom/lokalnom nivou i drugih uključenih nadležnih organa/institucija, ustanova, organizacija i subjekata. Cilj je da se u ovom dokumentu prikaže opšti pregled mehanizma postupanja i odaziva koji se aktivira u kriznim situacijama odnosno prikaz kako bi sistem upravljanja bezbjednošću hrane u kriznim situacijama trebao funkcionisati.

5. DEFINICIJE

Za potrebe ovog plana primjenjuju se sljedeće definicije:

- **incident** je otkrivanje biološke, hemijske ili fizičke opasnosti u hrani, hrani za životinje ili kod ljudi koja bi mogla uzrokovati ili upućivati na mogući rizik za javno zdravlje izlaganjem više od jednog lica istoj opasnosti ili situacija u kojoj broj slučajeva kod ljudi ili broj slučajeva u kojima je otkrivena opasnost premašuje očekivani broj ili stanje kada su slučajevi povezani ili postoji vjerovatnoća da su povezani sa istim izvorom hrane ili hrane za životinje;

- **pojava bolesti koja se prenosi hranom** je pojava dva ili više slučajeva iste bolesti i/ili infekcije kod ljudi, utvrđene u određenim okolnostima, ili stanje u kojem je utvrđen broj slučajeva iznad uobičajenog ili stanje kada su slučajevi povezani ili postoji vjerovatnoća da su slučajevi međusobno povezani sa istim izvorom hrane;

- **koordinator Nacionalnog kriznog štaba** je imenovano lice i zamjenik tog lica u nadležnom organu za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove koje je kontakt tačka za obezbjeđivanje efikasne razmjene informacija između svih uključenih aktera u koordinaciju Opšteg kriznog plana i efikasno donošenje odluka i sprovođenje mjera u okviru nadležnosti utvrđenih zakonom/zakonima.

6. NORMATIVNI OKVIR

Zakonodavni okvir za upravljanje kriznim situacijama u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje utvrđen je sljedećim propisima:

- Zakonom o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 59/26)¹;

- Zakonom o veterinarstvu ("Službeni list CG", br. 30/12, 48/15, 52/16; 43/18 i 92/25);

- Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službeni list CG", broj 2/26);

- Zakon o službenim kontrolama ("Službeni list CG", broj 72/26)²;

- Smjericama za izradu Opšteg kriznog plana za upravljanje kriznim situacijama u oblasti hrane i hrane za životinje (broj: 32/19-0101-5342 od 11. septembra 2019. godine) u koje su prenijete odredbe Implementirajuće Odluke Komisije (EU) broj 2019/300 od 19. februara 2019. godine o uspostavljanju opšteg plana upravljanja kriznom situacijom u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje.

U skladu sa čl. 6, 7 i 8 Zakona o bezbjednosti hrane definisani su nadležni organi za bezbjednost hrane. Poslove državne uprave u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje vrše Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (u daljem tekstu: ministarstvo) i Uprava za bezbjednost hrane veterinu i fitosanitarne poslove.

U skladu sa članom 5 stav 1 tačka 21 Zakona o bezbjednosti hrane nadležni organ koji je odgovoran za obezbjeđivanje usaglašenosti sa zahtjevima utvrđenim zakonom o bezbjednosti hrane i propisima o hrani i koji je centralni organ i kontakt tačka sa Evropskom komisijom za oblast bezbjednosti hrane je Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (u daljem tekstu: Uprava). Ovim zakonom je, u skladu sa članom 34 je definisano da se u slučaju da hrana ili hrana za životinje predstavlja direktan ili indirektan rizik po zdravlje ljudi, životinja ili životnu sredinu koji nije moguće spriječiti, ukloniti ili smanjiti na prihvatljiv nivo primjenom mjera utvrđenih propisima o hrani (u daljem tekstu: krizna situacija) primjenjuju mjere utvrđene opštim kriznim planom upravljanja kriznom situacijom u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje (u daljem tekstu: Opšti krizni plan).

Uprava je centralni organ odgovoran za saradnju i komunikaciju sa Evropskom komisijom i drugim državama za oblast bezbjednosti hrane, hrane za životinje i predmeta i materijala koji su namijenjeni da dolaze u kontakt sa hranom. Uprava: izrađuje i sprovodi Opšti krizni plan u skladu sa ovim zakonom i zakonom o službenoj kontroli³ izrađuje izmjene Opšteg kriznog plana na osnovu promjena nadležnih organa ili organizacija i na osnovu iskustava tokom njegove primjene; sprovodi Opšti krizni plan; organizuje vježbe simulacije za sprovođenje Opšteg kriznog plana, organizuje, koordinira i učestvuje u slučaju aktiviranja kriznog plana i vršenje drugih stručnih i upravnih poslova u skladu sa zakonom o službenim kontrolama u oblastima utvrđenim propisima o hrani.

Uprava preispituje usvojeni Opšti krizni plan kako bi uzela u obzir promjene u organizaciji nadležnih organa i iskustva dobijenog tokom njegove primjene i tokom organizacije simulacijskih vježbi. Ovim planom se definišu: nadležni organi uključeni u plan; ovlašćenja i odgovornosti organa i kanali i postupci za razmjenu informacija između nadležnih organa i, po potrebi, drugih uključenih strana. Planom se određuju i zainteresovane strane pri uspostavljanju i sprovođenju i utvrđuje način uspostavljanja i funkcionisanja takvih planova.

U Zakonu o bezbjednosti hrane, u poglavlju IV. Međunarodna saradnja i sistem za brzo uzbunjivanje, hitne mjere i upravljanje kriznim situacijama (čl. 31, 32 i 33) definisano je da Uprava saraduje i učestvuje u mrežama kojima upravlja

Evropska agencija za hranu (European Food Safety Authority EFSA) u područjima obuhvaćenim propisima o hrane. Uprava vodi i uspostavlja Sistem brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (Rapid alert system for food and feed - RASFF) za obavještanje o direktnom ili indirektnom riziku za zdravlje ljudi koji potiče od hrane ili hrane za životinje i kontakt je tačka za razmjenu informacija sa RASFF.

Uprava naređuje sprovođenje hitnih mjera (član 33) kada se utvrdi da hrana ili hrana za životinje može da predstavlja ozbiljan rizik za zdravlje ljudi i životinja ili životnu sredinu i ako se rizik ne može spriječiti sprovođenjem odgovarajućih mjera, odnosno sprovođenje jedne ili više sljedećih mjera, u zavisnosti od ozbiljnosti rizika:

1) ako je hrana ili hrana za životinje domaćeg porijekla:

- privremenu zabranu stavljanja na tržište ili upotrebu hrane ili hrane za životinje;
- posebne uslove za postupanje sa hranom ili hranom za životinje; ili
- druge odgovarajuće privremene mjere;

2) ako je hrana ili hrana za životinje iz uvoza:

- privremenu zabranu uvoza hrane ili hrane za životinje iz države ili dijela države izvoznice ili države preko koje se vrši tranzit;

- posebne mjere za postupanje sa hranom ili hranom za životinje; ili
- druge odgovarajuće mjere.

Uprava u slučaju stavljanja na tržište hrane proizvedene u Crnoj Gori ili hrane koja se unosi u Crnu Goru ili koja je izvezena iz Crne Gore a koja može predstavljati rizik za zdravlje ljudi, zdravlje životinja ili za životnu sredinu obavještava druge zemlje koje mogu biti uključene.

¹ u koji je prenjeta Regulativa (EZ) br. 178/2002 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 28. januara 2002. o utvrđivanju opštih načela i uslova zakona o hrani, osnivanju Evropske agencije za bezbjednost hrane i utvrđivanju postupaka u područjima bezbjednosti hrane

² u koji je prenjeta Regulativa (EU) 2017/625 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 15. aprila 2017. o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima kojima se obezbjeđuje primjena propisa o hrani i hrani za životinje, pravila o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja (Regulativa o službenim kontrolama)

³ Zakon o službenoj kontroli Crne Gore (član 106)

7. SADRŽAJ OPŠTEG KRIZNOG PLANA

Opšti krizni plan sadrži:

- 1) vrste kriznih situacija u kojima postoje direktni ili indirektni rizici po zdravlje ljudi;
- 2) mjere i način sprovođenja mjera za otklanjanje opasnosti od hrane i hrane za životinje;
- 3) organe i organizacije nadležne za sprovođenje mjera (nadležnosti i odgovornosti za upravljanje kriznom situacijom);
- 4) sredstva i opremu potrebnu za sprovođenje plana;
- 5) način vršenja kontrole sprovođenja mjera; i
- 6) način obavještanja javnosti.

Opšti krizni plan sprovodi se na osnovu Operativnog kriznog plana koje donosi Ministarstvo. Postupanja svih organa, institucija i ustanova biće utvrđuju se Operativnim kriznim planom. Izmjene opšteg kriznog plana i operativnog plana vrše se na osnovu iskustava tokom primjene, uključujući iskustva stečena na sprovedenim vježbama simulacije kao i u slučaju promjene nadležnih organa i organizacija.

7.1. Vrste kriznih situacija u kojima postoje direktni ili indirektni rizici po zdravlje ljudi

Opštim kriznim planom definišu se dvije vrste situacija:

- 1) situacija koja zahtijeva pojačanu koordinaciju na nacionalnom nivou i, po potrebi, regionalnom i međunarodnom nivou (rutina, incident ili ozbiljan incident); i
- 2) situacija koja zahtijeva uspostavljanje i aktiviranje Nacionalnog kriznog štaba i Operativnih regionalnih timova (krizna situacija).

7.1.1. Kontinuirano prikupljanje, praćenje i analize informacije o direktnim ili indirektnim rizicima po zdravlje ljudi

7.1.1.1. Izvori informacija

Izvori informacija koji mogu upućivati na kriznu situaciju u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje ili koji mogu uticati na donošenje odluke za izmjenu Opšteg kriznog plana su sljedeći:

- organ državne uprave nadležan za sprovođenje službenih kontrola hrane i hrane za životinje (inspekcije za hranu, veterinarska i fitosanitarna inspekcija) i ovlašćeni veterinari;
- epidemiološki podaci koji ukazuju na povezanost sa hranom i hranom za životinje, na pojavnost određenih zaraznih bolesti sa bitnim narušavanjem zdravlja ili sa smrtnim ishodima kod ljudi;
- Sistem brzog uzbunjivanja za prijavljivanje rizika u hrani i hrani za životinje - RASFF;
- Sistem ranog upozorenja za obavještanje o epidemijama - EPIS (Epidemic Intelligence Information system);
- Sistem za prijavljivanje zaraznih bolesti ljudi - EWRS (Early Warning and Response System);

- ECDC, uključujući informacijski sistem za obavještanje o epidemijama (EPIS)
- drugi komunikacijski sistemi: ADNS (Animal Disease Notification System) za prijavljivanje zaraznih bolesti životinja i TRACES (Trade Control and Expert System) za prijavljivanje odbijenih neusaglašenih pošiljki hrane i hrane za životinje;
- Institucije Evropske unije, a naročito: Evropska komisija, Direktorat za zdravlje i hranu (DG SANTE) uključujući Kancelariju za hranu i veterinarstvo (Food and Veterinary Office - FVO); Evropsku agenciju za bezbjednost hrane - EFSA (European Food Safety Authority) i druge institucije;
- međunarodne relevantne organizacije, kao što su Svjetska organizacija za zdravlje životinja (OIE), Organizacija Ujedinjenih naroda za hranu i poljoprivredu (FAO) i Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), posebno preko Međunarodne mreže tijela za bezbjednost hrane (INFOSAN) i u kontekstu Međunarodnih zdravstvenih propisa (IHR) i Globalne inicijative za zdravstvenu sigurnost;
- nadležni organi drugih država odgovorni za bezbjednost hrane i hrane za životinje, zdravlje ljudi i zdravlje životinja; - drugi izvori (udruženja potrošača, subjekti u poslovanju s hranom i hranom za životinje, mediji).

7.1.1.2. Prikupljanje, praćenje i analiza dobijenih informacija

Informacije iz tačke 7.1.1.1. prima Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove - Jedinica za krizne situacije u kojoj je imenovana kontakt tačka za prijem informacija.

Jedinicom za krizne situacije rukovodi pomoćnik direktora za Sektor bezbjednosti hrane.

Nakon prijema informacija mora se izvršiti prva procjena, tumačenje dobijenih informacija. Procjenom se utvrđuje da li je informacija bitna za bezbjednost hrane ili hrane za životinje. Procjenu informacije vrši Jedinica za krizne situacije koja, prema potrebi, uključuje stručnjake u odnosu na vrstu dobijene informacije. Ukoliko nije značajna za bezbjednost hrane, informacija se odbacuje. Poslovi i zadaci Jedinice za krizne situacije dati su u Prilogu 2 (Dio 1) koji je sastavni dio ovog plana. Kada se primljena informacija procijeni kao značajna za bezbjednost hrane odnosno kada se prihvati u procesu, sačinjava se Izvještaj o prvom prijemu informacije u skladu sa Prilogom 2 (Dio 2). Izvještaj o prvom prijemu informacije sadrži: glavni opis informacije, izvor informacije (ime i adresa, kontakt podaci), vrijeme prijema, ime lica koje je primilo prvu informaciju. Izvještaj o prvom prijemu informacije služi kao osnova za preduzimanje daljih aktivnosti, uključujući sprovođenje inspekcijskog nadzora, epidemiološkog nadzora po potrebi, uzorkovanje hrane i druge mjera u skladu sa zakonom.

Prva primljena informacija, u odnosu na ozbiljnost i prirodu opasnosti je osnov za određivanje vrste krizne situacije.

U slučaju kada se nakon prve evaluacije Jedinice za krizne situacije, na osnovu prikupljenih informacija značajnih za bezbjednost hrane i ozbiljnosti prirode opasnosti, utvrdi da je u pitanju situacija koja zahtijeva pojačanu koordinaciju na nacionalnom nivou i po potrebi, regionalnom i međunarodnom nivou (rutina, incident ili ozbiljan incident) nadležni organ primjenjuju mjere utvrđene zakonom. Stepenn ozbiljnosti je značajan zbog hitnosti i jačine naknadnog odgovora. Rukovodilac Jedinica za krizne situacije odgovoran je za izradu Izvještaja o prvom prijemu informacije.

Uprava - Krizni štab priprema i redovno ažurira:

- 1) popis članova kriznog štaba – predstavnike organa državne uprave nadležnih za hranu, zdravlje ljudi i zdravlje životinja, kao i drugih tijela i organizacija odgovornih za sprovođenje mjera u vezi sa utvrđenom vrstom opasnosti hrane među stručnjacima iz tog područja navedenim u tački 7.2.2. ovog plana koji se dostavlja članovima kriznog štaba;
- 2) praktične operativne procedure koje obezbjeđuju efikasnu saradnju u vezi sa komunikacijom o riziku u skladu sa tačkom 9 ovog plana i kontaktiranje svakog člana kriznog štaba na što je brži mogući način u slučaju krizne situacije;
- 3) popis ovlašćenih i/ili referentnih laboratorija koje se mogu kontaktirati u slučaju krizne situacije.

Krizni štab je odgovoran za održavanje stalne komunikacije među zainteresovanim stranama, posebno u pogledu razmjene informacija.

7.1.1.3. Kriterijumi za evaluaciju informacija značajnih za bezbjednost hrane na osnovu kojih se određuje vrsta krizne situacije

A) Situacija koja zahtijeva pojačanu koordinaciju na nacionalnom nivou i po potrebi, regionalnom i međunarodnom nivou:

RUTINA je takva situacija u kojoj nema dokaza o postojanju ozbiljne opasnosti za zdravlje ljudi. To su najčešće situacije kada se većina žalbi potrošača odnosi na trovanje hranom, u pitanju je ograničen broj ljudi odnosno kada je utvrđen veći broj slučajeva trovanja konzumiranjem određene hrane.

INCIDENT je takva situacija koja može biti bez ili sa veoma ograničenim društvenim i/ili političkim implikacijama i to:

- međunarodni aspekt, ali bez aspekata javnog zdravlja ili strukturnog kvaliteta;
- lokalni zdravstveni problem (visok stepen trovanja hranom uz pojačanu medijsku pažnju, veoma ozbiljni simptomi bolesti i/ili smrtni slučajevi);
- obuhvaćenost više od jedne regije, ali bez uticaja na javno zdravlje ili strukturnog kvaliteta;
- primljene informacije od drugih nacionalnih ili međunarodnih organizacija, laboratorija, Evropske Komisije i slično.

OZBILJAN INCIDENT je situacija sa mogućim društvenim i/ili političkim implikacijama i to:

- potvrda jednog ili više smrtnih slučajeva prouzrokovanih incidentom;
- utvrđivanje potencijalne akutne prijetnje po zdravlje manjeg broja ljudi ili neakutna prijetnja zdravlju većeg broja ljudi;
- ugroženost osjetljivih društvenih grupa (bebe, djeca, trudnice, stariji ljudi);
- utvrđivanje posebnih rizika (dioksin, radioaktivnost);

- utvrđivanje novih prijetnji, koje zahtijevaju uspostavljanje nove ili prilagođavanje postojeće kontrolne politike;
- utvrđivanje prisutnosti zoonoza;
- utvrđivanje prisutnosti genetski modifikovanih organizama (GMO hrane) - socijalno osjetljivo pitanje);
- definisanje slučajeva koji se javljaju u periodu kada je već velika medijska pažnja usmjerena na druge incidente;
- utvrđivanje kontaminacije hrane za životinje koja može dovesti do zdravstvenih problema kod ljudi, u lancu ishrane;
- utvrđivanje slučaja koji može izazvati veliku medijsku pažnju i dovesti do velike zabrinutosti javnosti zbog postojanja mnogih neizvjesnosti;
- moguće međunarodne posljedice (ograničenja trgovine);
- sumnja na terorizam.

Važno je napomenuti da se u svakom trenutku u toku upravljanja slučajem može odlučiti o prelasku na viši nivo: ozbiljan incident ili kriznu situaciju. Odluka o prelasku na viši nivo donosi se na osnovu novih, prikupljenih ili dobijenih informacija koje postaju dostupne tokom sprovođenja mjera od strane uključenih lica (rezultati uzorkovanja hrane, dobijanje dodatnih informacija o oboljelim licima, mjestu i vrsti konzumiranja hrane) ili dobijanja informacija iz drugih izvora.

Podizanje na viši nivo počinje formalnim sastankom Jedinice za krizne situacije, uz učešće relevantnih specijalista u zavisnosti od slučaja (mikrobiološki, hemijski, ostalo, maloprodaja, proizvodna kompanija, uvoz itd.) pri čemu su uvijek uključeni specijalisti i eksperti Instituta za javno zdravlje Crne Gore. Procjena podrazumijeva sveobuhvatnu procjenu nivoa opasnosti konkretnog slučaja i definisanje stanja da li je u pitanju incident, ozbiljan incident ili krizna situacija pri čemu se definišu i prve mjere koje se moraju preduzeti a to su: uzimanje uzoraka hrane, utvrđivanje sledljivosti hrane, sprovođenje epidemiološkog istraživanja, prikupljanje dodatnih informacija i slično.

B) Situacija koja zahtijeva uspostavljanje i aktiviranje nacionalnog kriznog štaba

Krizna situacija u oblasti bezbjednosti hrane ili hrane za životinje na nacionalnom nivou je takvo stanje koje može dovesti do ozbiljnog poremećaja u društvu, remećenje osnovnih vrijednosti društvenog sistema ili ozbiljnih društvenih i/ili političkih implikacija i to: veći broj smrtnih slučajeva zbog konzumacije hrane, veće finansijske i ekonomske posljedice, poremećaj normalnog rada tržišta, niz sličnih događaja, veći konflikt interesa (javno zdravlje/ekonomija).

7.2. Mjere i način sprovođenja mjera za otklanjanje opasnosti od hrane i hrane za životinje u kriznoj situaciji i organi i organizacije nadležne za sprovođenje mjera

7.2.1. Osnivanje i aktiviranje nacionalnog kriznog štaba

Za sprovođenje Opšteg kriznog plana ministar poljoprivrede obrazuje nacionalni krizni štab (u daljem tekstu: krizni štab). Aktiviranje kriznog štaba vrši se u slučajevima kada je utvrđen direktan ili indirektan rizik za javno zdravlje, što dovodi do nastanka politički osjetljive situacije, značajnog uticaja na reputaciju ili na percepciju javnosti i kada je utvrđen ozbiljan rizik za zdravlje ljudi, posebno ako je zabilježen ili se može očekivati velik broj smrtnih slučajeva ili kada je potvrđeno ponavljanje incidenata koji predstavljaju ozbiljan rizik za zdravlje ljudi ili kada postoji sumnja ili naznaka biološkog ili hemijskog terorizma ili kada postoji znatno radioaktivno zagađenje.

Mjere utvrđene Opštim kriznim planom primjenjuju se samo u slučaju kada se nakon prve evaluacije informacija značajnih za bezbjednost hrane i ozbiljnosti prirode opasnosti od strane Jedinice za krizne situacije Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove utvrdi da je u pitanju potencijalna krizna situacija odnosno situacija koja zahtijeva uspostavljanje i aktiviranje kriznog štaba i operativnih regionalnih timova odnosno situacija kada je utvrđeno da hrana ili hrana za životinje predstavljaju direktan ili indirektan rizik po zdravlje ljudi, životinja ili životnu sredinu koji nije moguće spriječiti, ukloniti ili smanjiti neprihvatljiv nivo primjenom mjera utvrđenih zakonom.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove formira i aktivira i tri regionalna operativna tima za upravljanje kriznom situacijom u oblasti hrane i hrane za životinje u skladu sa ovim planom.

U procesu upravljanja kriznom situacijom u oblasti hrane i hrane za životinje osim kriznog štaba učestvuju, prema potrebi, i drugi organi i organizacije nadležne za sprovođenje mjera utvrđenih ovim planom.

Koordinator kriznog štaba (ili njegov zamjenik) redovno, a najmanje jednom godišnje, održava sastanke sa članovima kriznog štaba – predstavnicima državne uprave, drugih tijela i organizacija odgovornih za sprovođenje mjera za efikasnu koordinaciju i razmjenu informacija iz tačke 7.2.2. ovog plana.

7.2.2. Članovi kriznog štaba

Kriznim štabom koordinira direktor Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove ili pomoćnik direktora za Sektor za bezbjednost hrane, kao zamjenik koordinatora.

Članovi kriznog štaba su predstavnici organa državne uprave nadležnih za hranu, zdravlje ljudi i zdravlje životinja, drugih organa i organizacija nadležnih za sprovođenje mjera u odnosu na vrstu identifikovane opasnosti u hrani iz reda stručnjaka za tu oblast i to predstavnici:

- Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Služba za obavještanje javnosti;
- Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove;
- Ministarstva zdravlja;
- Instituta za javno zdravlje Crne Gore;

- Specijalističke veterinarske laboratorije;
- Centra za ekotoksikološka ispitivanja Crne Gore;
- Biotehničkog fakulteta
- Fakulteta za tehnologiju, bezbjednost hrane i ekologiju;
- prema potrebi, drugih organa, institucija i organizacija (Ministarstva unutrašnjih poslova; Ministarstva odbrane; Ministarstva održivog ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, Agencije za zaštitu životne sredine, Ministarstva finansija, subjekata u poslovanju hranom).

Obzirom da se tokom krizne situacije mora preduzimati veliki broj aktivnosti i mjera, članovi kriznog štaba ovlašćeni su za donošenje odluka u ime organa ili organizacije/institucije čiji su predstavnici. Krizni štab može zatražiti pomoć bilo koje javne institucije ili pravnog lica ukoliko je to potrebno za efikasno upravljanje kriznom situacijom a naročito naučno istraživačke ustanove za procjenu rizika i drugih stručnjaka ili mrežom kriznih koordinatora iz drugih država, ako je to potrebno za upravljanje kriznom situacijom i može zatražiti stalnu ili ad hoc pomoć određenih stručnjaka. Članovi kriznog štaba moraju biti stalno dostupni za vrijeme krizne situacije.

U slučaju krizne situacije kriznog štab zasijeda u prostorijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove koje su opremljene odgovarajućom informatičkom i komunikacionom opremom.

7.2.3. Preliminarne aktivnosti kriznog štaba

Koordinator kriznog štaba odmah, po prijemu obavještenja od strane Jedinice za krizne situacije o postojanju potencijalne krizne situacije na osnovu izvora informacija iz tačke 7.1.1.1 ovog plana, pokreće aktivnosti na utvrđivanju dodatne procjene/evaluacije potencijalne krizne situacije i organizuje sastanak kriznog štaba najkasnije u roku 24 sata od prijema obavještenja.

Krizni štab vrši procjenu dobijenih informacija i prikuplja dodatne informacije vezano za:

- prirodu opasnosti;
- vrijeme i mjesto incidenta;
- populaciju koja bi mogla biti izložena riziku;
- opseg i složenost rizika;
- mogućnost većih posljedica;
- podatke o količini, distribuciji i dostupnosti hrane ili hrane za životinje.

7.2.4. Proglašenje krizne situacije i aktiviranje kriznog plana

Krizni plan se aktivira u zavisnosti od rezultata preliminarnih aktivnosti, kada rizik za zdravlje ljudi nije moguće spriječiti, ukloniti ili svesti na prihvatljiv nivo ili njime nije moguće upravljati sprovođenjem uobičajenih službenih kontrola i primjenom propisanih hitnih mjera.

Ako rezultati preliminarnih aktivnosti kriznog štaba upućuju na kriznu situaciju u oblasti bezbjednosti hrane i hrane za životinje koordinator kriznog štaba dostavlja predlog Odluke o proglašenju krizne situacije, sa obrazloženjem ministru poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Nakon proglašavanja krizne situacije zamjenik koordinatora kriznog štaba obavještava regionalne operativne timove i po potrebi, druge organe i organizacije odgovorne za upravljanje kriznom situacijom i nadležne za sprovođenje mjera utvrđenih ovim planom.

7.2.5. Obrazovanje i aktiviranje regionalnih operativnih timova

Za brzo i efektivno upravljanje kriznom situacijom na regionalnom i lokalnom nivou osnivaju se tri regionalna operativna tima i to:

- za sjeverno područje, sa sjedištem u Bijelom Polju
- za centralno područje, sa sjedištem u u Podgorici
- za južno područje, sa sjedištem u Budvi

Sjeverno područje obuhvata sljedeće opštine: Bijelo Polje, Berane, Gusinje, Petnjica, Plav, Pljevlja, Mojkovac, Rožaje i Žabljak.

Centralno područje obuhvata sljedeće opštine: Cetinje, Danilovgrad, Kolašin, Podgorica, Golubovci, Nikšić, Plužine, Tuzi i Šavnik.

Južno područje obuhvata sljedeće opštine: Budva, Bar, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Ulcinj.

Regionalni operativni timovi za upravljanje kriznom situacijom u oblasti hrane i hrane za životinje aktiviraju se na zahtjev kriznog štaba. Regionalni operativni timovi zasijedaju u prostorijama opremljenim odgovarajućom informatičkom opremom i drugom opremom za komunikaciju u Bijelom Polju, Podgorici i Budvi.

7.2.6. Obaveze koordinatora kriznog štaba

Koordinator kriznog štaba (ili njegov zamjenik) predsjedava kriznim štabom za sprovođenje Opšteg kriznog plana.

Koordinator obezbjeđuje neometan rad kriznog štaba i vrši raspodjelu zadataka članovima kriznog štaba vodeći računa o njihovoj stručnosti, obezbjeđuje koordinaciju između rada Jedinice za krizne situacije, regionalnih operativnih timova i drugih organa, ustanova ili institucija u postupku donošenja odluka. Nakon obrazovanja kriznog štaba koordinator kriznog štaba saziva prvi sastanak kriznog štaba i obezbjeđuje:

- efikasnu i efektivnu koordinaciju na nacionalnom nivou u kriznoj situaciji čiji je uzrok hrana ili hrana za životinje;
- efektivnu uključenost u mreže za uzbunjivanje u slučaju incidenta ili krizne situacije;
- predstavljanje nacionalnog Opšteg kriznog plana na sastancima kriznih koordinatora Evropskoj Komisiji;
- učešće u audiokonferencijama koje organizuje Evropska Komisija radi pojačane koordinacije ili krizne situacije i propratno djelovanje, uspostavljanje čvrstih veza među kriznim koordinatorima i izgradnju povjerenja među partnerima razmjenom iskustava, pružanje povratnih informacija na sastancima nakon završetka krizne situacije o mogućim nedostacima i područjima za poboljšanje, učestvovanje u nacionalnim i regionalnim simulacionim vježbama koje organizuje EFSA i drugi evropski instituti, nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji;

Koordinator kriznog štaba odgovoran je za koordinaciju i obavještavanje o kriznoj situaciji na nacionalnom nivou: o preduzetim mjerama i preporukama povezanim sa zdravljem ljudi uključujući:

- obezbjeđivanje primjene načela transparentnosti i komunikacione strategije iz tačke 9 ovog plana;
- pomoć pri utvrđivanju sveobuhvatne komunikacione strategije za upravljanje incidentima ili kriznim situacijama koji se prenose hranom ili hranom za životinje;
- pružanje stručnog znanja i savjeta o obavještavanju o kriznoj situaciji i zdravstvenim mjerama;
- pripremu ključnih poruka/pozicija partnera tokom incidenta ili krizne situacije, koji će se prenijeti putem namjenskih mreža ili audiokonferencija;
- širenju ključnih poruka putem društvenih medija i drugih alata (posebna internet stranica), uključujući, prema potrebi, mrežu stručnjaka za komunikaciju;
- praćenje reakcija medija i izvora javnog mnjenja za vrijeme incidenta ili krizne situacije i izvještavanje o tome,
- koordiniranje komunikacionih alata zasnovanih na interesovanju javnog mnjenja (najčešća pitanja, dežurne telefonske linije i drugo);
- savjetovanje, prije objavljivanja sa ovlašćenom ustanovom za procjenu rizika ili specijalizovanom institucijom države članice Evropske unije, o obaviještenjima povezanim sa naučnim informacijama o riziku koje tokom krizne situacije koje objavljuju EFSA i ECDC.

Koordinator kriznog štaba (ili njegov zamjenik) redovno, a najmanje jednom godišnje održava sastanke

7.2.7. Aktivnosti kriznog štaba

Krizni štab sprovodi sljedeće aktivnosti:

- nakon identifikovanja izvora kontaminacije, uz pomoć ovlašćene ustanove za procjenu rizika koordinira istragu sledljivosti i prati povlačenje i opoziv proizvoda ako je nebezbedna hrana ili hrana za životinje distribuirana na tržištu Crne Gore;
- prikuplja i razmjenjuje informacije i podatke koji se odnose na rezultate službenih kontrola, rezultate analiza izvršenih od strane ovlašćenih laboratorija, podatke dobijene od institucija Evropske unije, nadležnih organa drugih država, međunarodnih organizacija, podatke iz RASFF sistema, i drugih podataka;
- prikuplja relevantne naučne podatke u cilju upravljanja rizikom na efektivan način;
- procjenjuje dobijene informacije;
- utvrđuje, procjenjuje i predlaže mjere za prevenciju, eliminaciju ili smanjenje rizika na prihvatljiv nivo ili vrši korekciju mjera na osnovu novih informacija i razvoja situacije uzimajući u obzir rezultate procjene rizika i/ili naučna mišljenja naučno istraživačkih ustanova EFSA-e kao i drugih faktora od značaja za bezbjednost hrane ili hrane za životinje.
- prati rezultate i efekte sprovedenih mjera;
- informiše javnost o rizicima i preduzetim mjerama.
- održava bliske kontakta sa zainteresovanim učesnicima;
- priprema koordiniranu komunikacionu strategiju sa javnošću, a naročito pripremu, poruka koje se zasnivaju na dokazima.

Krizni štab je dužan da informiše javnost o prirodi, ozbiljnosti i obimu rizika kao i o mjerama koje se preduzimaju ili će se preduzeti za sprječavanje, smanjivanje ili uklanjanje tog rizika.

Informisanje javnosti vrši se u saradnji sa Službom za informisanje javnosti Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, čiji član prisustvuje svim sastancima kriznog štaba. Krizni štab dužan je da obezbijedi kontinuirano informisanje javnosti i interesnih grupa i sačini izvještaj o sprovedenim aktivnostima i mjerama.

7.2.8. Članovi regionalnih operativnih timova

Članovi regionalnih operativnih timova su: inspektor za hranu, granični veterinarski inspektor, granični fitosanitarni inspektor, zdravstveno/sanitarni inspektor, predstavnici regionalnih epidemioloških službi i laboratorija za hranu.

U slučaju kada regionalni operativni tim procijeni daje za efikasno upravljanje kriznom situacijom potrebno znanje i stručna pomoć drugog organa, organizacije ili institucije (pravnog ili fizičkog lica) može zahtijevati stalnu ili ad hoc prisutnost tih lica. Regionalnim operativnim timom upravljaju predsjednik tima.

7.2.9. Aktivnosti regionalnog operativnog tima

Regionalni operativni tim odgovoran je za upravljanje kriznom situacijom na regionalnom i lokalnom nivou i obezbjeđivanje mjera za upravljanje kriznom situacijom na brz i efektivan način na području opština za koje je zadužen.

Regionalni operativni timovi odgovorni su za sprovođenje mjera o upravljanju kriznom situacijom kriznog štaba, verifikaciju implementacije mjera, izvještavanje kriznog štaba o sprovedenim i implementiranim mjerama i obavještanje javnosti na zahtjev kriznog štaba.

Regionalni operativni timovi moraju kontinuirano prikupljati sve relevantne informacije i podatke koji se odnose na:

- hranu odnosno hranu za životinje ili materijale koji dolaze u kontakt sa hranom (kategorija hrane, porijeklo hrane, naziv hrane, trgovački naziv, podaci o roku trajanja, podaci o seriji/lotu, vrsti i broju pakovanja, lista dobavljača i lista distribucije, količina, certifikati za uvezenu hranu odnosno hranu za životinje, prateća dokumentacija i drugo);
- subjekte u poslovanju hranom odnosno hranom za životinje (naziv, adresa, proizvođač, zemlja u kojoj je hrana proizvedena, telefon, fax), uključujući broj odobrenja odnosno registracije objekta ako je primjenljivo;
- opasnosti (biološka, hemijska, fizička) i rezultate laboratorijskih ispitivanja;
- prirodu i obim bilo koje bolesti povezane sa konzumacijom hrane odnosno hrane za životinje koja je predmet istrage (epidemiološki podaci);
- kontrolne aktivnosti i/ili mjere koje su preduzete od strane nadležnih inspektora ili drugih lica ovlašćenih za službene kontrole hrane,
- aktivnosti i mjere preduzete od strane subjekta u poslovanju hranom odnosno hranom za životinje;
- ostalo.

Regionalni operativni tim dužan je da kriznom štabu, najmanje jednom dnevno, za vrijeme trajanja krizne situacije dostavlja izvještaj o svim planiranim i sprovedenim aktivnostima i mjerama koji su sastavni dio "Izvještaja o protekloj kriznoj situaciji".

7.2.10. Laboratorije

Laboratorije uključene u sprovođenje Opšteg kriznog plana su:

- Specijalistička veterinarska laboratorija (SVL);
- Institut za javno zdravlje Crne Gore (IJZCG);
- Centar za ekotoksikološka ispitivanja (CETI);
- druge laboratorije, prema potrebi.

U slučaju proglašenja krizne situacije laboratorije uključene u sprovođenje kriznog plana, prema potrebi, obezbjeđuju operativnost laboratorija u najkraćem mogućem vremenu, a prema potrebi i 24 satno radno vrijeme dok traje krizna situacija.

U slučajevima da je opasnost poznata primjenjuju se prije svega akreditovane metode, metode koje su prošle PT shemu (sposobnost sprovođenja ispitivanja u ispitnoj laboratoriji može se vrednovati putem ispitivanja osposobljenosti, tzv. Proficiency Testing Schemes - PTS.), a mogu se koristiti i druge metode ako je to nužno radi utvrđivanja obima rizika.

U slučaju da sve opasnosti nijesu poznate, i kada je primjena akreditovanih metoda isključena, potrebno je analitičko znanje prilagoditi otkrivanju opasnosti prije moguće kvantifikacije opasnosti, uključujući povezivanje i drugih laboratorija radi bržeg rješavanja problema.

8. SREDSTVA I OPREMA POTREBNA ZA SPROVOĐENJE PLANA

Finansijska sredstva za sprovođenje kriznog plana, nabavku opreme za uzorkovanje, dezinfekcionih sredstava, terenskog i dostavnog vozila, angažovanje ljudskih resursa za sprovođenje obaveznih vježbi simulacije obezbjeđuju se u Budžetu Crne Gore.

9. NAČIN OBAVJEŠTAVANJA JAVNOSTI/KOMUNIKACIONA STRATEGIJA

U svrhu informisanja javnosti i zainteresovanih strana o kriznoj situaciji i preduzetim mjerama Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove u saradnji sa Službom za odnose sa javnošću ministarstva definiše način obavještanja javnosti o kriznoj situaciji odnosno donosi komunikacionu strategiju u skladu sa prirodom predmetnog slučaja kako bi javnost bila obaviještena o rizicima i preduzetim mjerama, kao i o vremenu informisanja o predmetnim pitanjima, uključujući odgovarajuće načine njihovog saopštavanja:

- sadržaj obavještenja u pisanom obliku i vrijeme obavještanja, uključujući odgovarajuće načine za davanje saopštenja;
- imenovanje odgovornih lica za komuniciranje sa javnosti uzimajući u obzir kompetencije i odgovornosti svakog člana kriznog štaba kako bi se sa javnošću komuniciralo na koordiniran, dosljedan i transparentan način;
- use of existing (EWRS) with other Union-level alerts and information systems, including the Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF);
- korišćenje postojećeg Sistema za brzo upozoravanje i reagovanje (Early Warning and Response System - EWRS) sa drugim sistemima za upozoravanje i informacionim sistemima na nivou Evrope Unije, uključujući Sistem brzog

uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (Rapid Alert System for Food and Feed - RASFF);

- upotrebu medija (TV, radio, novine, internet, pres konferencije);
- uspostavljanje kontakta sa interesnim grupama, ako je potrebno, a naročito kada se informacije u saopštenju odnose na određenu komercijalnu marku ili ime;
- kontakte u cilju razmjene informacija sa institucijama Evropske Unije i nadležnim tijelima drugih država.

Krajnji cilj komunikacije o riziku je upoznavanje učesnika, potrošača i šire javnosti i postizanje visokog stepena razumijevanja pri obrazloženju odluka i mjera koje su donijete i koje se preduzimaju u odnosu na postojeći rizik i u odnosu na njihove sopstvene interese i vrijednosti. Komunikacija o riziku ne treba da predstavlja pokušaj uvjeravanja ili nagovaranja na prihvatanje procjene o prihvatljivosti rizika, od strane onoga koji komunicira.

Komunikacijom sa javnošću treba obezbijediti takav ambijent da javnost prepozna i razumije da se preduzimanje mjera zasniva na stručnim i naučnim saznanjima i da preduzete mjere doprinose uspostavljanju kontrole nad prisutnim rizicima, ostavljajući mogućnost da će u narednom periodu biti potrebno uspostavljanje i nekih novih, dodatnih mjera u zavisnosti od razvoja situacije.

Komunikacija može znatno doprinijeti uspjehu opsežnog i odgovornog procesa upravljanja rizikom:

- podizanju svijesti kod potrošača o riziku vezanom za proizvod i njegovom sigurnom korišćenju ili konzumiranju;
- izgradnji povjerenja javnosti u mjere koje se preduzimaju za procjenu i upravljanje rizikom;
- doprinosu razumijevanju prirode rizika porijeklom iz hrane i standarda za bezbjednost hrane;
- pružanju nepristrasnih, tačnih i odgovarajućih informacija, kako bi potrošači mogli izabrati između mnogostrukih mogućnosti koje odgovaraju njihovim sopstvenim kriterijumima "prihvatljivog rizika".

Koordinator kriznog štaba za vrijeme krizne situacije, po potrebi, a najmanje jednom nedjeljno saziva konferenciju za medije na kojoj detaljno izvještava javnost o kriznoj situaciji i preduzetim mjerama.

Komunikaciona strategija mora uzeti u obzir principe transparentnosti i povjerljivosti. U cilju sprečavanja panike i dezinformisanja javnosti, krizni štab svaki dan dostavlja pisanu informaciju medijima (TV, radio, novine, internet) o trenutnom stanju.

10. PRESTANAK KRIZNE SITUACIJE

Opšti krizni plan sprovodi se sve dok se na osnovu svih raspoloživih podataka i informacija ne utvrdi da hrana odnosno hrana za životinje više ne predstavlja rizik za zdravlje ljudi i daje rizik stavljen pod kontrolu ili smanjen na najmanji mogući nivo.

Kada hrana odnosno hrana za životinje više ne predstavlja rizik za zdravlje ljudi i kada je rizik stavljen pod kontrolu ili smanjen na najmanji mogući nivo krizni štab predlaže proglašavanje prestanka krizne situacije.

11. IZVJEŠTAJ O PROTEKLOJ KRIZNOJ SITUACIJI

Krizni štab sačinjava Izvještaj o protekloj kriznoj situaciji koji se objavljuje se na Internet stranici Ministarstva i Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

12. REVIZIJA UPRAVLJANJA KRIZNOM SITUACIJOM

Krizni štab sa predsjednicima regionalnih operativnih timova, nakon prestanka krizne situacije, analizira proces upravljanja kriznom situacijom radi utvrđivanja nedostataka u cilju povećanja efektivnosti upravljanja kriznom situacijom i ažuriranja Opšteg kriznog plana, po potrebi.

13. Danom objavljivanja ovog plana prestaje da važi Opšti krizni plan za upravljanje kriznim situacijama kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi ("Službeni list CG", broj 8/20).

14. Ovaj plan objaviće se u „Službenom listu Crne Gore”.

Broj: 11-011/26-2155

Podgorica, 4. juna 2026. godine

Vlada Crne Gore

Predsjednik,
mr **Milojko Spajić**, s.r.

PRILOG 1

ODGOVORI NA SPECIFIČNE KRIZNE SITUACIJE U OBLASTI BEZBJEDNOSTI HRANE

1. Vanredne situacije pri izlaganju jonizujućem zračenju

Proglašavanje i upravljanje kriznom situacijom u slučaju kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi nastale kao posljedica vanredne situacije, nerutinskog događaja koji može nastati u djelatnostima sa izvorima jonizujućeg zračenja ili usljed bilo kog izlaganja jonizujućem zračenju određuje se u skladu sa: Zakonom o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti ("Službeni list CG", br. 95/09, 58/2018 i 10/2019) i, Zakonom o zaštiti i spašavanju ("Službeni list CG", br. 13/07, 5/08, 86/2009, 32/11, 54/16, 146/2021, 3/2023 i 82/2025), Nacionalnim planom zaštite i spašavanja od radijacionih i nuklearnih nesreća (novembar 2022. godine); Strategijom za smanjenje rizika od katastrofa za period 2025-2030. Godine, sa akcionim planom aktivnosti za 2025-2026 (Jun 2024.), Strategijom zaštite od jonizujućeg zračenja, radijacione sigurnosti i

upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2017-2021 sa Akcionim planom za period 2017-2021. godina. Na osnovu Zakona o zaštiti i spašavanju planovi za zaštitu i spašavanje izrađuju se na tri nivoa: nacionalnom, opštinskom i preduzetnom. Opštinski i preduzetni planovi su usaglašeni sa Nacionalnim planom za djelovanje u slučaju radijacionog udesa. Shodno Zakonu o radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti Agencija za zaštitu prirode i životne sredine priprema godišnji Program sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini koji se vrši radi utvrđivanja prisustva radionuklida u životnoj sredini i procjene nivoa izlaganja stanovništva jonizujućem zračenju i to u normalnim uslovima, i u slučaju sumnje na radijacioni udes i u toku radijacionog udesa.

2. Teroristički napad

Bioterrorizam definisan je kao upotreba mikroorganizama ili toksina porijeklom od živih organizama koji uzrokuju smrt ili bolest ljudi, životinja i biljaka. Biološki agensi mogu se upotrebljavati samostalno ili zajedno sa ostalim oružjima i prije svega, u obzir dolazi upotreba u obliku aerosola koji se raspršuje različitim putevima (avioni, pisma i drugi oblici komunikacija). Upotrebom mikroorganizama u obliku aerosola želi se omogućiti njihov ulazak u organizam ljudi i životinja kroz organe za disanje. Kod zaraznih bolesti kojima organi za disanje nijesu uobičajena ulazna vrata, upotreba uzročnika u obliku aerosola mijenja dužinu inkubacije, patogenezu bolesti, kliničku sliku i drugo, što sve otežava postavljanje dijagnoze. Zbog činjenice da je u istraživanjima u genetici mikroorganizama postignut značajan napredak i da je moguće određenim zahvatima u genomu uzročnika izmijeniti pojedina njihova svojstva, pojavila su se očekivanja da bi se u biološkom ratu mogli upotrijebiti novi uzročnici zaraznih bolesti koji do danas nijesu još poznati i koji zbog indukovanih mutacija svog genoma imaju sasvim drugačija svojstva i veću virulenciju. Zbog tih promijenjenih osobina mogu uzrokovati epidemije odnosno epizootije velikog opsega. Genetski promijenjeni biološki agensi dovode u pitanje uspjeh profilaktičkog djelovanja vakcina, djelovanja hemoterapeutika i drugih medicinskih proizvoda. Najznačajniji korak u borbi protiv biološkog terorizma je dokaz uzročnika za što su neophodne dobro opremljene laboratorije sa svim elementima biobezbjednosti i edukovanim osobljem. Mjere i aktivnosti koje se u sistemu kontrole bezbjednosti hrane obavezno moraju preduzeti u slučaju terorističkog napada:

- a) aktiviranje kriznog štaba;
- b) uključanje Ministarstva unutrašnjih poslova;
- c) uključanje Ministarstva odbrane;
- d) obavještanje javnosti jasnim uputstvima o načinu ponašanja u novonastalim uslovima putem medija;
- e) ponavljanje obavještenja.

U slučajevima terorističkih napada hemijskim oružjem (bojni otrovi i slično) procedura je ista kao u slučaju bioterrorizma.

3. Rat

U slučaju rata postoji realna opasnost od širenja zaraznih bolesti zbog nemogućnosti održavanja higijene, nemogućnosti zbrinjavanja usmrćenih životinja, zagađenja sistema vode za piće i slično.

Proglašavanjem ratnih uslova posebnu ulogu u prevenciji i pojačanom nadzoru imaju javno zdravstvene službe, službe veterinarskog javnog zdravlja, epidemiološke službe kao i zdravstvene službe vojnog zdravstva, budući da vojno zdravstvo ima veliku i važnu ulogu ne samo u ratu nego i u mirnodopsko vrijeme pogotovo u organizovanju zdravstvene pomoći u vanrednim situacijama.

Navedene službe odgovorne su za sprovođenje i nadzor civilno - vojnih mjera suzbijanja potencijalnih epidemija porijeklom od hrane ili zaraznih bolesti. Mjere i aktivnosti koje se u sistemu kontrole bezbjednosti hrane obavezno moraju preduzeti u slučaju rata:

- a) aktiviranje kriznog štaba;
- b) uključanje Ministarstva odbrane;
- c) uključanje epidemioloških službi;
- d) uključanje javnog zdravstva;
- e) uključanje veterinarskog javnog zdravlja;
- f) uključanje službi za bezbjednost hrane
- g) obavještanje javnosti jasnim uputstvima o načinu ponašanja u novonastalim uslovima putem medija.

4. Elementarne nepogode

Elementarnom nepogodom smatra se iznenadna velika nesreća koja prekida normalno odvijanje života, uključuje žrtve, štetu većeg opsega na imovini i/ili njen gubitak i štetu na infrastrukturi i/ili životnoj sredini u mjeri koja prelazi normalnu sposobnost zajednice da ih sama otkloni bez pomoći.

Elementarnu nepogodu uzrokuju prirodni, tehnički, tehnološki ili biološki događaji. Elementarnom nepogodom smatraju se naročito potresi od 7 i više stepeni po Mercalli - Cancani - Siebergovoj skali i olujni i orkanski vjetrovi od 8 i više bofora. Elementarnom nepogodom smatraju se i požari, poplave, suše, jaki mrazovi, izvanredno velika visina snijega, snježni nanosi i lavine, nagomilavanje leda na vodotocima, odroni zemljišta i druge pojave takvog opsega koje, u zavisnosti od vremenskih prilika, uzrokuju bitne poremećaje u životu ljudi na određenom području.

Planovima zaštite i spašavanja na regionalnom i lokalnom nivou utvrđuje se opseg elementarnih nepogoda i njihove moguće posljedice prema kojima se prosuđuju nastale elementarne nepogode ili direktna opasnost od njihovog nastanka u svakom pojedinačnom slučaju.

U slučaju elementarne nepogode postoji realna opasnost od širenja zaraznih bolesti zbog nemogućnosti održavanja

higijene, nemogućnosti zbrinjavanja usmrćenih životinja, zagađenja sistema vode za piće i slično. Posebnu ulogu u prevenciji i pojačanom nadzoru imaju javno zdravstvene službe i službe veterinarskog javnog zdravlja, bezbjednosti hrane kao i epidemiološke službe. Mjere i aktivnosti koje se u sistemu kontrole bezbjednosti hrane obavezno moraju preduzeti u slučaju elementarnih nepogoda:

- 1) aktiviranje kriznog štaba;
- 2) procjena situacije na terenu;
- 3) donošenje regionalnog plana zaštite i spašavanja;
- 4) uključenje policijskih službi;
- 5) uključenje svih službi koje i u normalnim okolnostima rade u nadzoru i sprovođenju sistema bezbjednosti hrane;
- 6) obavještanje javnosti jasnim uputstvima o načinu ponašanja u novonastalim uslovima putem medija.

PRILOG 2

PRIKUPLJANJE, PRAĆENJE I ANALIZE INFORMACIJE O DIREKTNIM/INDIREKTNIM RIZICIMA PO ZDRAVLJE LJUDI

Poslovi i zadaci Jedinica za krizne situacije

Dio 1

Jedinica za krizne situacije je odgovorna za:

- prijem informacija;
- evidentiranje događaja i vođenje evidencije (baza podataka, arhiva);
- prvu procjenu/tumačenje dobijenih informacija;
- koordinaciju upravljanja (prelazak iz rutine u incident ili ozbiljan incident ili kriznu situaciju);
- obezbjeđivanje tehničke podrške za efikasno sprovođenje procesa upravljanja rizikom (sala za sastanke, sekretar, arhiva);
- izradu i distribuciju dokumenata kojima se obezbjeđuje spremnost za kriznu situaciju: priručnici, procedure, scenariji, simulacije;
- evaluaciju i prilagođavanje operativnih procedura;
- izradu i ažuriranje Operativnog kriznog plana.

Jedinica za krizne situacije je centralna i kontakt tačka za prikupljanje, praćenje i analizu dobijenih informacije u skladu sa tačkom 7.1.1.2. ovog plana.

U "mirnom periodu" Jedinica za krizne situacije obavlja redovno ažuriranje planova i procedura, inicira studije scenarija i organizuje vježbe simulacije.

Nakon prestanka krizne situacije, Jedinica za krizne situacije u saradnji sa uključenim organima/institucijama i ustanovama u odnosu na vrstu krizne situacije vrši procjenu situacije i sačinjava Izvještaj o evaluaciji krizne situacije.

Izvještaj o prvom prijemu informacije

Dio 2

Izvještaj o prvom prijemu informacije sačinjava se na memorandumu Uprave za bezbjednost hrane ili u slučaju bolesti prenosivih hranom na memorandumu Instituta za javno zdravlje.

Izvještaj o prvom prijemu informacije sadrži sljedeće podatke:

- informaciju;
- datum prijema informacije;
- način prijema informacije (mail/telefon, usmeno, pismeno, mediji);
- ime lica koje je primilo informaciju (nadležni organ, ustanova, organizacija);
- ime lica koje je dostavilo informaciju;
- telefon, e-mail lica koje je dostavilo informaciju;
- dodatne informacije dobijene od lica koje je dostavilo informaciju;
- događaj: kratak opis, broj oboljelih, simptomi, vrsta žalbe, mišljenje lica koje izvještava o uzroku ili porijeklu, ostale relevantne informacije;
- napomena: Da li su konsultovani ljekari? Rezultati procjene ljekara?
- praćenje preduzetih radnji (opis);
- potpis lica koje je dostavilo izvještaj.